

Motion till riksdagen

1988/89:Kr313

av Lars Werner m. fl. (vpk)

Kulturpolitiken

Människan har alltid ägnat sig åt det vi kallar kultur. Hon har som en naturlig del av sitt liv skapat och tillägnat sig berättelser, sånger, danser, skådespel, riter och konstverk.

Hon har format begrepp, symboler och gestalter, med vilkas hjälp hon tolkat, undersökt och omskapat naturen och samhället. I sin kulturella aktivitet har hon skapat sin livsstil, format och bekräftat sin identitet. Denna har levt vidare i den folkliga kulturen.

Den svenska riksdagen har fastslagit att kulturen är en avgörande faktor för en bevarande idédebatt, som präglar och återspeglar den nuvarande samhällsutvecklingen.

Riksdagen har också fastslagit att kulturpolitiken skall medverka till att skydda yttrandefriheten och skapa reella förutsättningar för att denna frihet skall kunna utnyttjas. Men för att kulturen skall kunna spela rollen som garant för yttrandefriheten i samhället måste det finnas vissa förutsättningar.

Den första är den fullständiga och av ekonomiska faktorer obehindrade konstnärliga friheten. Det innebär att den konstnärliga friheten och därmed yttrandefriheten inte enbart skall vara en formell rättighet, utan den skall utvecklas till en reell möjlighet. Staten måste ge ekonomiska förutsättningar som möjliggör och garanterar den konstnärliga mångfalden den konstnärliga friheten och därmed yttrandefriheten. *Vpk* föreslår att 1% av statsbudgeten avsätts för kulturella ändamål, d.v.s. 1 miljard utöver regeringens förslag.

En annan förutsättning är att kulturen verkligen återspeglar dagens svenska verklighet. Den måste framspringa ur vårt kulturella arv och spegla det svenska folkets problem, förhoppningar, villkor och visioner. Den skall fånga upp och återge nyanserna i samhällsutvecklingen. Den skall förmedla sanningar, attityder och moralbegrepp som är relevanta i den nuvarande fasen av samhällsutvecklingen. Kulturen skall göra det möjligt för människorna att se sambanden i deras liv, så att det svenska folket kan få sina egna erfarenheter bekräftade. Då får vi en levande nationell folklig kultur som fyller sin roll som garant för yttrandefriheten.

Dagens kulturliv står inför radikala och avgörande förändringar. Genom kabel-TV, satellitändningar, video o.s.v. håller vi på att översvämmas av en kommersiell, massproducerad kultur som saknar varje form av nationella särdrag. Den är främmande, utslätad och förgrovd. Den förmedlar ett allmänt västerländskt ideal, värderingar och livsformer som inte överensstämmer med det svenska folkets verklighet. Den passiviserar och skapar hos

en hel generation ungdomar ett förhållande till sina idoler som bygger på den egna otillräckligheten och ouppnåeligheten i stället för på samhörighet. I samma omfattning som denna kultur tillåts dominera, i samma omfattning hotas yttrandefriheten.

Vänsterpartiet kommunisterna anser att det är ytterst viktigt att politiker-
na i tid uppmärksammar den här utvecklingen och skapar förutsättningar för
att förändra den. Inte genom ingrepp, förbud eller murar mot den
kommersiella masskulturen, utan genom att utveckla alternativ. Vpk
föreslår att det egna skapandet uppmuntras och att stödet till olika former av
idéell verksamhet inom kulturområdet, körer orkestrar, amatörteater m.m.
får kraftigt ökat ekonomiskt stöd.

Kulturarvet består av moralbegrepp, attityder, värderingar och allmänt
accepterade sanningar. Kulturarvet utgör den grund som varje människa
bygger och utvecklar sin personlighet och identitet på.

Det handlar dels om individuell identitet, d.v.s. känslan att jag som individ
har ett visst värde, att jag duger något till, d.v.s. känslan av självrespekt och
självförtroende. Men det handlar också om gruppidentitet. D.v.s. medveten-
heten om att höra samman med andra människor, att se sina livserfarenheter
inramas av och ingå i en kollektiv historia – en insikt om att ens liv har ett
samband och ett samband med vad som hänt tidigare i den grupp eller
klass man tillhör.

På denna medvetenhet grundar sig självvilliten, känslan av egenvärde,
lusten att pröva den egna förmågan för att bära vidare gruppens samlade
kunskaper och erfarenheter, styrkt av den samlade erfarenhet som gruppen
har. Medvetenheten består också av vetskapen om att en del av de egna
problemen och svårigheterna inte är personliga, utan härstammar från de
villkor som hela gruppen lever under.

Vpk anser att man inte nog kan understryka betydelsen av och sambandet
mellan det kulturella arvet och personlighets- och identitetsutvecklingen hos
människorna i allmänhet och ungdomar i synnerhet.

Endast genom en utvecklad personlighet och självständigt tänkande blir
det möjligt för människorna och framför allt för ungdomar att kritiskt
granska, utveckla, ifrågasätta och konstruktivt påverka sitt eget kulturella
arv.

Enbart genom en utvecklad kulturell identitet blir det möjligt att ta del av
det internationella kulturutbytet på ett konstruktivt sätt, och acceptera andra
folks rätt att ha en egen kultur.

Med den nya teknikens hjälp har också nya möjligheter till internationellt
kulturutbyte ökat markant. Denna utveckling har emellertid ägt rum under
kapitalistiska marknadsförhållanden. Respekten för nationell identitet och
nationellt kulturarv har undertryckts. Resultatet har blivit kulturimperialism
och konstnärlig utslätning. Målet har inte varit kulturellt utbyte utan
ideologisk dominans.

Rätten till nationell identitet och kulturarv och till ett självständigt
internationellt kulturutbyte måste i dag försvaras mot imperialistiska koncer-
ners och staters strävan efter ideologiskt herravälde.

Vpk anser att en förutsättning för människorna och framför allt ungdomar-
na att skaffa sig en gruppidentitet, som är sammansatt av både nationell

identitet och klassidentitet är att de tar del av sitt kulturarv. Men kulturarvet är inte en relik i form av en färggrann nationaldräkt avsedd att plockas fram och dammas av vid högtidliga tillfällen. Kulturarvet är inte heller ett fornminne som appellerar till en förgången och för alltid död tid, utan en kontinuerlig kulturhistorisk utvecklingskedja med klara och uppenbara samband till dagens kultur.

Kulturarvet består av samlade erfarenheter och vunna konstnärliga erövringar. Det består av verk och arbetsmetoder skapade under specifika historiska betingelser. I varje ögonblick och med varje generation läggs ny kunskap grundad på upplevelser av nya förhållanden till kulturarvet och gamla etablerade sanningar ifrågasätts. På så sätt berikas, tolkas, förändras och utvecklas vårt kulturarv.

Borgerligheten väljer att inte se kulturarvets betydelse för människorna, dess samband med gruppidentiteten och dess klassmässiga aspekter. Detta är inte förvånande. Det är snarare en logisk följd av den ideologiska grundinställningen som borgerligheten har och som återspeglas i den kulturpolitik de bedriver.

Den borgerliga kulturpolitiken syftar till att utplåna människornas grupp-känsla och klasstillhörighet. Den betraktar människor enbart som enskilda individer utan samband med de reella klassförhållandena i samhället och omvandlar de klassorättvisor som återspeglas i människornas situation till individuella problem. Borgerligheten vill med sin kulturpolitik slå vakt om de klassintressen den representerar. Det förhållandet blir mycket tydligt när man ser den borgerliga kulturpolitikens anpassning till kapitalismens intressen i dess olika utvecklingsfaser.

Med denna utgångspunkt och i förvisningen om att kulturen aldrig är ideologilös, utan en avgörande faktor för en levande idédebatt och för den ideologiska kampen, anser vpk att kampen för en progressiv kultur, det svenska arbetande folkets kultur, är en av de primära uppgifterna för arbetarrörelsen och arbetarpartierna.

Mot denna bakgrund bör man också se det privata näringslivets och den kapitalistiska industrins alltmer ökade intressen för kulturen. Det skall ses i första hand som ett försök från kapitalets sida att påverka den ideologiska debatten genom satsningar på sådana kulturyttringar som sammanfaller, eller åtminstone inte kommer i motsättning till deras värderingar och intressen. Det skall också ses som ett försök att skapa en allmänt progressiv och positiv bild, där företagen framstår som en integrerad del av samhället med motsvarande beroendeförhållanden. Man försöker utnyttja kulturen, inte bara som en reklam eller enkelt marknadsföringsobjekt, utan också och framför allt som ett språkrör för en med deras intresse sammanfallande ideologi. I motsats till de statliga kulturanslagen med sina övervägande prioriteringar och allsidiga satsningar, som utgår från i demokratisk ordning beslutade kulturprogram som går att påverka, är kapitalets sponsring i sin ensidighet och målinriktning ett hot mot den konstnärliga friheten, och yttrandefriheten.

Företagens ökade kulturella intresse bör emellertid tas till vara. Därför anser vpk att företagen bör få en möjlighet att medverka till landets kulturella utveckling genom en särskild kulturfond, som bör användas för att

stimulera och utveckla den svenska kulturen, det svenska arbetande folkets kultur. En sådan kulturfond kan byggas upp genom att företag ger direkta bidrag till den i stället för att sponsra enskilda kulturprojekt. Genom fonden skulle det vara möjligt att sprida medlen rättvist över hela landet efter behov.

Vpk anser att det är ytterst viktigt för arbetarpartierna att utveckla det svenska arbetande folkets kultur så att människorna får möjlighet att känna tillhörighet med den plats på jorden där de själva finns och med de generationer av människor som har levt just här.

Mot denna bakgrund anser vpk att barns och ungdomars möjligheter att utveckla sina kulturella uttrycksformer är den yttersta utgångspunkten för all konstnärlig utveckling och kulturell förnyelse. Deras kulturella fostran och utbildning måste därför utgå från deras egen lust till att uttrycka det som de finner viktigt och betydelsefullt. Utifrån denna startpunkt kan de finna en levande förståelse för historiska och samhällseliga sammanhang, en väg till traditionen och till en självständig uppfattning av kulturarvet och därmed ge sitt bidrag till det.

På varje daghem och i varje skola bör det finnas kulturarbetare av olika slag: konstnärer, författare och skådespelare som uppmuntrar barnen till eget skapande, förmedlar inlevelseförmåga och kunskap.

Vänsterpartiet kommunisterna anser att riktlinjer för kulturpolitiken bör innebära åtgärder för

att utveckla och stödja kulturyttringar som vänder sig mot förtryck och degradering av människan och i stället genom sitt motstånd bidrar till en fri och allsidig utveckling,

att därvid särskilt stödja den kulturella kampen från de utsatta grupper med särskilda erfarenheter och behov, vilket förutsätter klassamhällets nedbrytande,

att främja såväl bevarandet och utvecklingen av vårt mänskliga och nationella kulturarv som de nya kulturella strömningar som vid varje tid bryter fram som uttryck för nya generationers erfarenheter och kamp,

att skapa bättre villkor såväl för utövande konstnärer på alla kulturområden, för amatörer och grupper samt för den mångsidiga kulturverksamhet som bedrivs av folkbildningsorganisationer och andra folkrörelser, på arbetsplatser och i bostadskvarter,

att verka för alla människors delaktighet och medskapande i kulturen från barn- och ungdomsåren och framåt under skoltiden, i arbetslivet och under pensionsåren,

att genom sin allmänna ideologiska och politiska kamp bekämpa de beroendeförhållanden och förtrycksformer som i klassamhället drabbar konst och kultur och skapa utrymme och möjligheter för ett fritt konstnärligt och kulturellt skapande.

En sådan kulturpolitisk målinriktning innebär bl.a. att kulturverksamheten i folkbildningen får en allt viktigare samhällsroll för utvecklingen av den svenska demokratin. Folkbildningens kulturverksamhet liksom amatörverksamheten har en viktig samhällsfunktion som motvikt till fascistoid och fördummande masskultur och som grund för klassmässig lokal och nationell identitet och som självförtroendefrämjande fritidsverksamhet. Statsrådet

säger i årets budgetproposition att kulturverksamheten i folkbildningen har en nyckelroll i kulturpolitiken. Därför är det förvånande att kulturministern inte är beredd att anslå tillräckliga resurser på det här området. Vpk föreslår att studieförbunden får 8 miljoner utöver regeringens förslag.

Massmedia spelar en stor roll i dagens samhälle. Sveriges Radio TV kan förmedla såväl vårt nationella kulturarv som de nya kulturella strömningar som i varje tid bryter fram som uttryck för nya generationers erfarenheter. Men för att detta ska vara möjligt krävs svenskproducerade program. Vpk föreslår att Sveriges Radio TV ska ha en större och i procent fastställd andel svenskproducerade program i sina sändningar.

Vpk har i andra motioner till årets riksmöte lagt förslag om sammanlagt 150.200.000 kr till kulturella ändamål. Vi föreslår att ytterligare 842 miljoner kr i statsbudgeten avsätts till kulturen, eller sammanlagt 1 miljard kronor. Dessa pengar ska användas till framför allt olika former av kulturell verksamhet för barn och ungdomar i enlighet med vad som sägs i motionen, svenskproducerade program hos Sveriges Radio/TV och regionala satsningar. Regeringen bör under året få i uppdrag att återkomma med förslag i enlighet med motionens intentioner.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om riktlinjer för kulturpolitiken,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att 1% av statsbudgeten bör avsättas för kulturella ändamål,
3. att riksdagen till olika kulturella ändamål för budgetåret 1989/90 anslår 842 000 000 kr. utöver regeringens förslag,
4. att riksdagen begär att regeringen i kompletteringspropositionen återkommer med förslag om kultursatsningar i enlighet med vad som ovan anförts,
5. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en särskild kulturfond i enlighet med vad som anförts i motionen,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att sponsring inom det allmänna kulturlivet ej bör förekomma,
[att riksdagen beslutar att till bidrag till studieförbunden för kulturverksamhet anslå 8 000 000 kr. utöver vad regeringen har föreslagit, eller således 1 127 828 000 kr., ¹]

7. att riksdagen hos regeringen begär att i avtalet med Sveriges Radio TV en större och procentuellt fastställd andel av sändningarna skall bestå av svenskproducerade program. Mot. 1988/89 Kr313

Stockholm den 19 januari 1989

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Alexander Chrisopoulos (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Hans Petersson (vpk)

